

L'aventura d'una pel·lícula independent

Miguel Diaz Olmo

Si el cine independent suposa una reacció contra la imposició de criteris comercials per part de les grans empreses de producció, que alguns cineastes consideren restrictiva per l'expressió de les possibilitats comunicatives del mitjà, potser on aquest cine té més possibilitats de desenvolupament sigui als països en què la producció audiovisual conformi una indústria potent i competitiva.

A Espanya, l'existència del cine independent es mou en una precarietat que

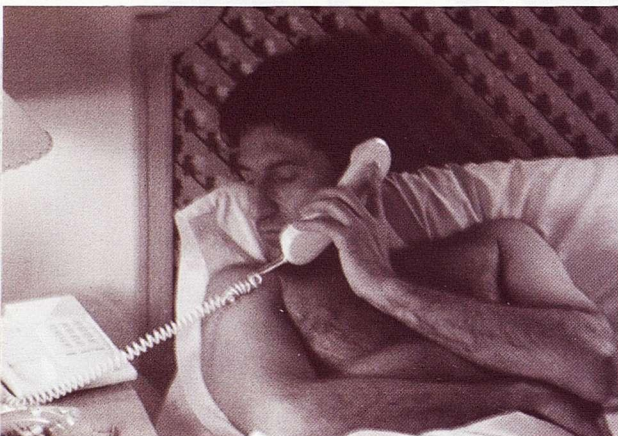
encara més minso que no els ja escassos que s'inverteixen en un bon nombre de pel·lícules comercials; un cine que des del moment que es formalitza el projecte, inicial una aventura de la qual difícilment es pot entreveure el final, és a dir, la distribució; una vegada acabat el projecte, segueix sent una aventura perquè molts de pics el seu futur no depèn ni tan sols del fet que hagi resultat ser un projecte de qualitat.

Aquesta aventura del cine independent espanyol l'exemplifica admirablement el cas de la cineasta Manane Rodríguez en fer el seu primer llargmetratge, una pel·lícula independent el títol de la qual és *Retrato de mujer con hombre al fondo* i que, quan el qui escriu això va poder veure-la la primavera passada a Palma, a la setmana escassa de l'estrena, ja havia estat retirada de cartellera.

Manane ens ha contat les peripècies del viatge del seu projecte i la convicció que l'ha duita a triar un camí independent. Al contrari del que molta de gent creu, la majoria dels cineastes fan cine independent per elecció i no per obligació. "Al marge que les fonts de finançament puguin considerar-se independents o no —afirma Manane—, jo crec que la independència d'una pel·lícula es troba en el fet de contar la història que el director vol contar, contar-la sense renúncies, sense caure en trampes. Contar-la netament com la concep: Ken Loach fa pel·lícules finançades per Channel Four, una cadena estatal britànica de TV, però fa les pel·lícules que vol fer. Rohmer podria ficar-se en superproduccions si volgués, però s'estima més contar el que vol fent pel·lícules de baix pressupost, cercant ell mateix els seus petits equips tècnics, rodant en format 16, cosa que li dóna moltíssima llibertat, la possibilitat de no haver de dependre d'uns mitjans tècnics espectaculars i fins i tot de prescindir de la figuració... A Espanya, consideraríem independent el cine que es fa al marge d'acords previs amb canals de TV, perquè les televisions ja imposen uns certs criteris; també seria cine independent el que es planteja des d'una història, una manera de narrar-la i una manera de produir-la no convencional. Si ens guiam per aquestes característiques, a

Espanya no hi ha gaire cine independent, i el que surt és el que produeixen els mateixos directors, però en ocasions es confon la independència amb deixar a lloure qualsevol capritx; el públic ha girat l'esquena a això: alguns directors es conformen amb contar la seva història amb l'ajuda de qualche subvenció i d'alguns amiguets, sense saber què volen contar realment o quant històries que no tenen un plantejament diferent del cine comercial tot i que després fracassin comercialment".

Començament de l'aventura: una història escrita i ganes de contar-la en imatges. Si es vol evitar el risc de caure en l'esquizofrènia de ser un mateix el productor i el director, s'ha de cercar una productora. Si és la primera pel·lícula i si es vol fer una pel·lícula independent, Manane ens assegura que el camí és tortuós: "Va ser difícil accedir a les grans productores: ho vaig intentar, els duia el projecte, però no hi trobava resposta ni positiva ni negativa durant mesos. Fa uns anys, encara no hi havia aquest interès pels nous realitzadors que ara comença a donar-se. A Espanya, el problema afegit és que hi ha molt poques productores que produeixin més d'una pel·lícula a l'any; si hi accedeixes, a una, és probable que ja tenguin la seva capacitat de producció compromesa pels anys següents. Una productora, fins i tot, va arribar a interessar-se pel projecte, però s'estimava més fer feina amb realitzadors que, almanco, li assegurassin la participació d'una TV en el projecte. El camí no ha estat fàcil, no ho és per ningú; has de tenir molt clar que és això el que vols fer i no cap altra cosa, si no és així ho abandonaries immediatament... Em vaig agafar unes bones empenyades cada vegada que veia el projecte aturat. Era conscient que no es tractava d'un projecte convencional, amb assassinats i punts de gir violents al guió, i contra això sí que vaig lluitar defensant el tipus de pel·lícula que volia fer. Sabia que era això el que volia contar i no ho volia contar de qualsevol manera; estava disposada a introduir canvis en el guió, però mai en l'estil de contar la història... Hauria estat fàcil introduir-hi elements de comèdia, més tensió, alguna violació... però no vaig voler seguir aquest camí. Semblava una

la dona el fet mateix que el cine comercial viu també una existència relativament precària, ja que no s'ha consolidat mai una indústria gran de cine. La crisi de públic que el cine espanyol arrossega des que la presència del cine de Hollywood es fes majoritària en el mercat espanyol (i europeu en general), reverteix en el fet que a les productores de cine d'Espanya els costa més obtenir beneficis de les seves inversions i que reben les subvencions de l'Estat per paliar-ne el dèficit; aquesta situació de crisi perllongada durant dècades se n'ha anat en orris amb les possibilitats de consolidació del cine com a indústria. Sembla, però, que ara despenen certes empreses que aposten per la producció de cine espanyol amb un cert suport de capital i amb certes garanties de distribució que li donen pertànyer o estar relacionades amb grans grups de comunicació.

En aquest context podríem situar l'existència d'un cine independent espanyol, un cine que es fa amb pressupostos

obstinació, però jo volia fer una pel·lícula que, almanco a mi, no em defraudàs; i d'aquesta manera pot ser que tampoc defraudàs els qui la veiessin."

El temps pareix donar la raó a Manane, perquè aquesta insistència ha quedat plasmada en una pel·lícula que el públic i la crítica més rellevant han copsat com a sincera. Però no ens avancem; encara som en el projecte, es pot aconseguir interessar una productora que també s'embarqui en el seu primer llargmetratge, i pot ser que aquesta productora aconseguixi una subvenció del Ministeri corresponent, com va ser el cas de Manane. Tot i així, el camí segueix sent difícil: es tenen doblers per començar la pel·lícula, però costa pena aconseguir suports addicionals. Manane ens assegura que "ni les televisions ni cap altra productora es va ficar en la producció del projecte; no es tractava d'una comèdia madrilenya ni tenia un argument d'acció, era més aviat una pel·lícula en la línia de Rohmer o Sautet, el que se'n diu "un cine sense història". Tot i que aquest cine té la seva distribució a Espanya, el fet que tots fòssim nous inspirava desconfiança. El camí va ser dur. L'aventura va ser anar endavant sense aquest suport... La força per mantenir-te en la línia de fer el que tu vulguis te la dona haver-te curtit durant anys aprenent, invertint doblers a fer curts, fent feina a rodatges per veure com es fan, i, quan s'arriba a aquest punt, escriure una història convençuda que la pots dirigir; aquest procés es du a terme amb tant d'esforç que realment no et resulten respectables les opinions negatives de certes persones, tot i que aquestes persones puguin ser en la base del futur finançament de la teva pel·lícula... I una vegada que la pel·lícula va entrar en fase de preproducció, jo estava convençuda que tendria sortida, això em va ajudar a lluitar contra el desànim; la imatge que em tornava el mirall de molts de companys que havien fet la seva primera pel·lícula era patètica: enguany s'han rodats més de vuitanta pel·lícules a Espanya, i se suposa que al voltant de quaranta no s'estrenaran. Aquestes condicions de mercat penjaven sobre nosaltres com una espasa de Damocles, però jo sabia que, amb els actors que havia triat i comptant que la història tenia ritme, la pel·lícula tendria sortida sempre que jo sabés transmetre tot això en el muntatge... Es tractava, aleshores, de fer una pel·lícula a la mida de les nostres possibilitats i a la mida de la nostra realitat; per això, després de negociar-ho amb totes les parts implicades en el procés de producció, vàrem optar per fer una pel·lícula independent:

es va rodar en Super 16, es va pensar en actors que no necessàriament haguessin de ser molt coneguts (tot i que la incorporació d'actors coneguts ajuda a trobar fons de finançament) i en un equip tècnic de gent formada en el camp dels curtsmetratges. Vàrem tenir la sort de comptar amb Miriam Mezières, l'única actriu del repartiment ben coneguda pel públic, almanco per un públic de cine independent, i que d'alguna manera havia estat present en la gestació del projecte per haver estat la protagonista i coguionista de *Una llama en mi corazón*, la pel·lícula d'Alain Tanner que em va suggerir escriure una història de dones."

La pel·lícula està feta, però l'aventura continua. A pesar d'aconseguir una distribuïdora per l'exhibició, no tot acaba aquí, ara hi ha les condicions de l'estrena i, potser més important, la permanència a les sales de cine, que en no tractar-se d'una pel·lícula de grans estrelles depèn quasi exclusivament de la promoció i de la crítica. L'experiència de Manane Rodríguez il·lustra molt bé els problemes que es presenten en la darrera fase de l'aventura: "Afortunadament, la primera distribuïdora que la va veure s'hi va interessar. No vaig viure aquella angoixa de no trobar distribució... Però després passa que la teva pel·lícula es presenta al públic i s'ha de moure en una voragine d'estrenes setmanals la competència dels productes de Hollywood. Moltes pel·lícules cauen a la setmana escassa d'estrenar-se. Sempre et queda el corcò que la teva pel·lícula hauria pogut tenir més promoció, o que hauria tengut més cobertura a la premsa si hagués tengut un repartiment estel·lar. Si consideram totes aquestes dificultats que ha d'enfrontar una pel·lícula independent, crec que la meva pel·lícula ha anat força bé... El problema de la distribució és que si, per una banda, es tracta d'una distribuïdora multinacional, no els interessa tant la teva pel·lícula per gastar-se massa doblers en promoció; i, per altra, si es tracta d'una distribuïdora nacional (llevat si és Alta Films, que té les seves pròpies sales d'exhibició i pot mantenir una pel·lícula en cartell fins rendibilitzar la inversió que ha fet en promoció), es pot fer una distribució a nivell nacional com va ser el cas de la meva pel·lícula, però en no tenir assegurada prèviament la compra per part d'un canal de televisió, no es té la cobertura que li donaria aquella televisió (anuncis,

making off...) i passa que, sobretot a ciutats no molt grans, quan molta de gent va a veure la pel·lícula perquè en té referències, ja no la troba en cartell... És el que li ha passat a la meva pel·lícula; per això, tot i que no em pugui queixar, sempre fa mal que per manca de promoció, amb un tracte més igualitari pel que fa a d'altres, la meva pel·lícula hauria aguantat molt més temps en cartell."

La part més interessant de l'aventura ja ha acabat, però no el futur de la pel·lícula. Pot comprar-la o no un canal de TV. Manane ha tengut sort. Algun canal ja ha mostrat interès per *Retrato de mujer con hombre al fondo*. No podria haver estat d'una altra manera. Es tracta d'una bona pel·lícula.

Li demanarem a Manane que acabi el relat de les peripècies de la seva pel·lícula amb un epíleg que serveixi d'ensenyament per qui tengui en el cap qualche projecte semblant al d'ella. "Obstinació" —recomana Manane— "s'ha d'estar molt segur del que es vol fer; jo crec que, per les enormes dificultats que té dur a terme un projecte, no és intel·ligent renunciar-hi, a favor d'una "comercialitat" (entre cometes, perquè ningú no te la garanteix mai), al plantejament de la teva història perquè pots quedar amb la doble frustració que la pel·lícula no s'estrena i que no has fet la pel·lícula que volies fer. S'ha de ser valent, es poden fer concessions perquè de fet són necessàries i milloren el projecte i perquè una producció es desenvolupa sobre la base de les converses de moltes parts i de molts acords en què tothom cedeix, però s'ha de saber en quines coses no s'ha d'afluixar. Jo estic segura que si hagués admès donar-li un aire més convencional a la història a favor d'una possible aportació financera de qualche televisió, probablement la carrera de la pel·lícula hauria estat pitjor que no la que ha tengut. Potser aquestes concessions l'haguessin feta molt semblant a d'altres i la gent que s'hi ha interessat i l'ha anada a veure no hi hauria anat mai". ♦

